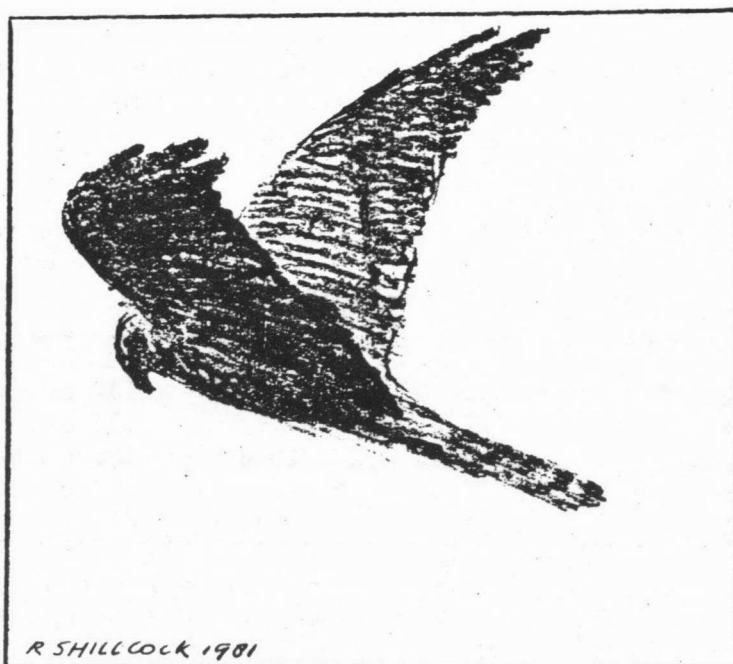

**blauwe kiekendief
slaapplaatstellingen
in groningen,
winter 1985/86**

Klaas van Dijk en Kees van Scharenburg.

Inleiding

Blauwe kiekendieven overnachten buiten het broedseizoen in rietvelden, meestal in de buurt van pleisterplaatsen. Er overnachten dikwijls meer exemplaren op één slaapplaats. In het kader van het door het RIN-SBB georganiseerde landelijke onderzoek naar blauwe kiekendieven zijn in de winter 1985/86 drie simultane slaapplaatstellingen gehouden. Tezelfdertijd vonden ook in enkele andere Europese landen tellingen plaats.

Het doel van deze tellingen is inzicht te verschaffen in het aantalsverloop van de blauwe kiekendief in de loop van een winter. Daarnaast kan uit een vergelijking met eventueel gelijktijdig gehouden pleisterplaatstellingen een indruk worden verkregen in hoeverre de resultaten van beide telmethoden met elkaar overeenstemmen.

In dit artikel worden de resultaten besproken van de in Groningen gehouden simultaantellingen.

Werkwijze en medewerkers

Het onderzoek viel in twee onderdelen uiteen:

1. het opsporen van slaapplaatsen en 2. het tellen op de slaapplaatsen.

De ligging van een slaapplaats werd meestal bepaald door geschikte rietvelden tijdens de avondschemering te bezoeken. Dikwijls waren uit voorafgaande jaren al slaapplaatsen bekend, zodat het slechts een kwestie van controleren was of de plaats dit jaar ook als zodanig fungeerde. Daarnaast werd uitgekeken naar blauwe kiekendieven die 's avonds in een bepaalde richting vlogen, om zodoende de slaapplaats te lokaliseren. Sommige kleinere slaapplaatsen (o.a. in de Dollard) leverden problemen op, omdat ze nogal eens van positie bleken te wisselen.

Tijdens de tellingen op de slaapplaatsen werd uitgekeken naar aanvliegende vogels die vanaf 2 uur voor zonsondergang tot donker op de slaapplaatsen arriveerden. De 3 simultaantellingen waren vastge-

steld op 23/24 november, 11/12 januari en 15/16 maart. Praktisch alle tellingen in Groningen zijn ook op deze data uitgevoerd. In een enkel geval zijn tellingen verwerkt die een week voor of na de vastgestelde data werden uitgevoerd. De tellingen per slaappleats werden uitgevoerd door één of meer personen.

Bij het tellen traden soms problemen op die de betrouwbaarheid kunnen beïnvloeden. De mate waarin deze problemen zich voordeden kunnen per telling of slaappleats verschillen. Soms arriveerden de kiekendieven in een oogwenk op de slaappleats en doken ze direkt in het riet, waarna ze zich niet meer lieten zien. Het is dus goed mogelijk dat hierdoor individuen gemist zijn. Een aantal tellingen is aan de late kant begonnen, waardoor vroeg aankomende vogels gemist kunnen zijn. Tenslotte zijn er waarnemingen die erop wijzen dat niet alle kiekendieven uit een bepaald gebied altijd op dezelfde plaats overnachten, maar dat, vooral in gebieden met een lage dichtheid, de vogels op meerdere geschikte plaatsen kunnen overnachten. Mogelijk is dit afhankelijk van een lokaal wisselend voedselaanbod en de wind/weersafhankelijke geschiktheid van bepaalde slaappleatsen. Tenslotte moet opgemerkt worden dat de tellingen geen compleet beeld van de provincie Groningen schetsen, omdat diverse gebieden waar mogelijk blauwe kiekendieven kunnen slapen niet onderzocht zijn.

Aan de tellingen is meegewerkt door Nico Beemster, Roelof Blaauw, Rolf Bloem, Anne van Dijk, Klaas van Dijk, Henk Dijkstra, Jan Glas, I. Hoekstra-Copinga, Henk Hut, Vogelwerkgroep Zuidlaren, Piet van de Knaap, Henk Koffijberg, Kees Koffijberg, Joep de Leeuw, F. Lenselink, Bert Oving, Bart-Jan Prak, Fred Prak, Kees van Scharenburg, Aart van de Spoel, J. Timmer, Meinte van de Velde, Peter Venema, Vogelwerkgroep Winschoten, Berend Voslamber, Nico de Vries, Edwin Witter en Hans Zwaagstra.

Resultaten

Tijdens de 3 telperioden zijn op 30 verschillende lokaties in Groningen één of meer malen gerichte tellingen uitgevoerd. In totaal werden 38 (november), 32 (januari) en 36 (maart) blauwe kiekendieven geteld. (zie tabel 1). Het aandeel mannetjes bedroeg respectievelijk 23.7%, 12.5% en 20.6%, gemiddeld 18.9%. De meeste blauwe kiekendieven werden in de Eemshaven geteld. Tijdens de telling van november (18ex.) was dit zelfs de grootste slaappleats van Nederland. Berekend over de bezette slaappleatsen werden in Groningen gemiddeld 5.4 (november), 3.2 (januari) en 3.6 (maart) blauwe kiekendieven geteld. Een vergelijking van de aantallen van 15 slaappleatsen die bij alle 3 de tellingen geteld zijn, laat zien dat er in januari aanzienlijk minder blauwe kiekendieven in Groningen aanwezig waren. Het aantal is dan afgenomen van 38 naar 29, een afname van 24%. Tevens is het percentage mannetjes met ongeveer de helft gedaald. Vermoedelijk is de invallende vorst de oorzaak van de aantalsafname. Het is bekend dat blauwe kiekendieven, vooral de mannetjes, bij vorst naar het zuiden wegtrekken.

Zowel de aantallen (38 resp. 35 ex.) als het percentage mannetjes komen bij de november- en maarttelling van de desbetreffende 15 slaappleatsen goed overeen.

Dit zou erop kunnen wijzen dat na de vorstperiode de vogels weer naar Groningen zijn teruggekeerd.

Tabel 1: Aantallen getelde blauwe kiekendieven op slaapplaatsen in Groningen.
 (- betekent niet geteld; 0 betekent wel geteld, geen slapende blauwe kiekendieven).

	november '85			januari '86			maart '86		
	tot	ôô	♀♀	tot	ôô	♀♀	tot	ôô	♀♀
Lauwersmeer, Nieuwe Robbengat	-			-			0		
Lauwersmeer, Zoutkamperplaat	11	3	8	5	1	4	3	1	1
Doezumermieden	0			0			0		
Grotegastermolenpolder	-			0			-		
Tolberterpetten	0			-			0		
Bakkerom	0			-			0		
Speciedepot Spanjaardsdijk	0			0			0		
Leekstermeer	0			0			0		
Middelbert	-			1	1		-		
Foxholstermeer	-			0			0		
Zuidlaardermeer	2	1	1	0			0		
Kappersbult	1		1	0			0		
Woudbloem	-			1		1	0		
Ruischerbrug	0			1		1	-		
Speciedepot Blokum	0			1		1	0		
Speciedepot Bloemhofbrug	0			0			0		
Speciedepot Woldbrug	2		2	3	1	2	2		2
Eemshaven	18	5	13	11		11	17	3	14
Veenbergingsterrein Tjuchem	-			4	1	3	2		2
Schildmeer	0			2		2	1		1
Hondshalstermeer	-			0			0		
't Waar	-			0			-		
Dollard, overgang JKP, polder Breebaart	0			-			-		
Dollard, overgang JKP, CCP	0			-			-		
Dollard, Nieuw Statenzijl	0			0			1		1
Blijham	3		3	3		3	4		4
Blekslage	0			0			-		
Veenhuizerstukken	1		1	0			3	2	1
Vloevelden Ter Apel	0			0			2	1	1
Industriegebied Delfzijl	-			0			1		
Totaal	38	9	29	32	4	28	36	7	27

Diskussie en konklusies

Met behulp van de slaapplaatstellingen is een globaal beeld verkregen van het aantalsverloop van de blauwe kiekendief in de winter. Voor de provincie bezien zal het gevonden verloop een redelijk betrouwbare afspiegeling zijn van het werkelijke verloop. Voor de afzonderlijke slaapplaatsen, vooral die waar kleine aantallen voorkomen ligt dit wat moeilijker. Van deze slaapplaatsen wordt minder regelmatig gebruik gemaakt en de aantalsfluctuaties kunnen er dan ook groot zijn. Zo herbergde de slaapplaats bij Nieuw-Statenzijl, waar eens per 2 weken geteld werd, afwisselend 0 tot 6 blauwe kiekendieven. Het aantal hangt vermoedelijk samen met de windrichting.

Het op basis van de slaapplaatstellingen schatten van de aantallen in een regio of in de provincie voorkomende blauwe kiekendieven lijkt een hachelijke zaak. Ten eerste zouden alle slaapplaatsen opgespoord en geteld moeten worden, ten tweede zou ongeveer bekend moeten zijn

waar de op de slaapplaatsen aangetroffen kiekendieven vandaan komen. Momenteel is onze kennis over beide zaken nog onvoldoende. Enkele voorbeelden: in de Dollard kwamen overdag 4-6 blauwe kiekendieven voor, er kon echter geen slaapplaats ontdekt worden; ook in Lauwersmeer kwamen overdag meer blauwe kiekendieven voor dan er op de slaapplaats geteld werden, een tweede slaapplaats is niet ontdekt.

Verder is bekend dat blauwe kiekendieven, met name in gebieden waar ze in lage aantallen voorkomen van verschillende slaapplaatsen gebruik maken.

Dit betekent dat de uit de slaapplaatstellingen verkregen aantallen vrijwel zeker een onderschatting zullen zijn van het werkelijk in deze winter aanwezige aantal blauwe kiekendieven.

Indien het doel van de tellingen is tot schattingen van het in een gebied aanwezige aantal te komen, zouden de slaapplaatstellingen geïntensiveerd moeten worden, of op de één of andere wijze gecombineerd moeten worden met dagtellingen.

Wie nog informatie heeft over blauwe kiekendiefslaapplaatsen, of er wat voor voelt komende winter mee te doen aan de slaapplaatstellingen kan contact opnemen met:

Kees van Scharenburg
Marjoleinstraat 57
9731 DC Groningen
Tel. 050-419128.
